

BÜLLETÄÄN

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

Eesti Õpetajate Keskuhingu
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

Nr. 10

Bulletin of the Estonian Teachers
Association in exile

Toimetus:

H. Rajamaa (ansvarig utgivare)
H. Kirikmäe, T. Künnapas, W. Muld,
E. Saare

Stockholm 1961

S i s u k o r d:

	lhk.
1. Helisegu, kõlagu eesti laul! A. Randes	3
2. Mõtteid eesti koolist pagu- luses. A. Palmisto	7
3. Eesti laste suvikodudest Sak- samaal. J. Lepik	12
4. Poliitiline õpetus Nõukogude keskkoolidesse iseseisva õppe- ainena. T. Künnapas	19
5. Rootsi kooli pedagoogiline pale. A. Kajassaar	23
6. Õpetajate-kasvatajate ja noor- tejuhtide õppepäevad Hollan- dis. J. Lepik	32
7. Pilk Prantsusmaa koolikorral- dusele. M. Ulk	37
8. Muusikast Sydney Eesti Täien- duskoolis. E. Rajaloo	41
9. Pilk Minevikku. Esimesed loo- dusloo õpikud. L. Lumiste	44
10. Eesti Õpetajate Keskühingu te- gevusväljadelt. Kongressid Hollandis. L. Lumiste	46
11. E.Õ.K. 1960.a. tegevuse aruanne.	51
12. E.Õ.K. 1961.a. tegevuskava.	52
13. E.Õ.K. Nõukogu koosolek.	53
14. Üritusi 1961.a. suvel.	54

Eesti Õpetajate Keskühingu ja "Bül-
letääni" toimetuse aadress on:
Drottningatan 85 I
Stockholm

HELISEGU, KÕLAGU EESTI LAUL!

Sõnavõtt ja ettepanek õpetajate ja noortejuhtide õppepäevadel Stokholmis 19.-21. augustini 1960.

Pärast 1960.a. suvel Rootsis toimunud suurlaagrit võisime "Eesti Päevalehest" lugeda Saksamaa eesti skaudi arvamist meie noorte laulu kohta, kus seda nimetati nigelaks. Kuna rootsi algkoolis laulmine on vaeslapse osas, võrreldes eesti iseseisvusaegse algkooliga, siis on arusaadav, et lauluoskus siin ei saa olla nii kõrge tasemel kui see oli Eestis, kus laulutundide arv koolides oli palju suurem ja laul üldse oli koolielus ja pidudel aukohal.

Kuid ka siin oleks võimalik asja parandada, kui eesti kodud, koolid, täienduskoolid ja noorte organisatsioonid selles suunas sihikindlalt tööle asuksid. Mõtlen siin just üldist eesti laulude oskamist ja ühislaulu, mis meie koosviibimistel, nii vähemal kui ka suuremal üritustel ja olemistel võimsalt kõlaga.

Et see hästi võiks toimuda, peaksid meil täidetud olema kolm tingimust:

- 1.Meil peab olema ühine lauluvara.
- 2.Laulud olgu hästi kätte õpitud.
- 3.Laulmine toimugu innukalt ja laulu-

le kaasa elades.

Lauluvara suhtes peaksime kokku lep-
pima teatud laulude valikus. Siin Rootsis
on meil praegu käepärast prof. J. Aaviku
"Kooli Deelo" I, II ja III ja J. Kuusk'i
koostatud "Minu lauluvara". Neid kasuta-
des olen koostanud ettepanekuna valimiku,
milles on 22 laulu. Nõuded valiku koos-
tamisel olid: 1) eesti laulud, 2) noorte-
le jõukohased, kerged õppida ja laulda,
mitte suure ulatusega, 3) rõõmsad ja hoog-
sad, 4) sisult noortele arusaadavad. Va-
jaksime uut noorte lauluraamatut nootide-
ga, kus leiduks noortele sobivaid laule
ka muudest varem Eestis ilmunud koolide
lauluraamatuist (Riho Päts'i ja t.), nii-
samuti siin paguluses loodud laule. Küsi-
musse võiks tulla mõnele uuemale rahva-
viisile ajakohasema teksti loomine, mille
aineks võiks olla praegune noorte töö ja
tegevus, mängud või peod siin või teist-
tes maades. Uue lauluraamatu koostamisel
ja laulude valikul tuleks ära kuulata ka
skautlike noorte soove, sest neil on pal-
ju häid laule, mis trükis pole seni ilmu-
nud.

Laulude õppimiseks jaotame oma laulu-
vara osadeks vastavalt sellele, mitme aas-
ta jooksul me soovime laulud kätte õppi-
da. Igale aastal võtame õppekavasse ühe
osa laule, mida õpime nii koolides ja
noorte org-ides kui ka kodudes vanemate
või sõprade abiga. Nii on meil juba ühe
aasta pärast teatud laulud, mida kõik
kindlasti oskavad, ja 4 - 6 aasta jook-
sul oleks terve lauluvara korralikult
omandatud.

Laulude arv aastases kavas ei tohiks
olla suur (jatkub 4 - 5), et koolidel ja

noortel jääks aega oma soovide, vajaduste ja maitse kohaselt laule õppida ja oma koosviibimisi sisustada.

Laulu vastu suurema huvi äratamiseks peaksime rohkem laulma, leidma võimalusi, kus noored saaksid lauluga esineda. Siis tekib arusaamine, et laulmine ja laulude oskamine on vajalik, et seda läheb ka elus tarvis, et laulude õppimine pole asjatu ja tühi töö, vaid laul on vajadus, mis kuulub meie seltskondliku elu juurde. Mõtlen siin ka just huviäratamist eesti laulu vastu, kuigi nüüd "moevoolud" on teised.

Lõpuks jääb hoolitseda, et ühislaul koosviibimistel ka tõesti hästi kõlaks. Harilikult arvatakse, et ühislaul läheb iseenesest - ja kuigi see ei peaks hästi minema, ega sellestki suurt viga pole, sest keegi nagu pole selle eest vastutav, kuidas laul õnnestub. See on vale arusaamine. Asja tuleb tõsiselt võtta. Hoogsalt ja kaasaelamisega lauldud laul aitab meeoleolu tõsta, meie tundekeeli puudutada ja võib suureks elamuseks saada.

Seepärast tuleb hoolitseda, et kõik saaksid kaasa laulda. Valida laulud, mida kõik või vähemalt suurem osa oskab. Kui on karta, et sõnadest puudu tuleb, tuleb osavõtjad varustada tekstiga.

Sõnade mitteoskamisest saame üle, kui valime laule refrääniga, kus need, kes laulu hästi oskavad, laulaksid esimest osa, kuna teised kõik ühiselt võiksid refrääni kaasa laulda. Nii saaksid kõik olla vahvad laulumehed.

Ka võiks kasutamisele tulla leelotamine vanade eestlaste kombel, kellel polnud kasutada ühtki laulikut ega noodiraamatut, aga ometi laulsid. Seal laulis eeslaulja

ühe värssi ette, mida siis kõik teised kordasid. Jatkus sellest, kui ainult üks sõnu oskas. Ja sedagi polnud tarvis, sest ta võis neid kohapeal luuletada. Kas ei oleks midagi seesugust meilegi mõnusaks vahelduseks.

Suurt osa mängib laulu parajast kõrgusest alustamine. Kõigile tuntud ja muidu kergesti lauldav laul võib täiesti nurjuda, kui on alustatud liiga kõrgelt või liiga madalalt. Meloodia peab liikuma esimese oktaavi piirides, vajaduse korral paar tooni altpoolt, kõrgemale minnes ettevaatust!

Muidugi jätab laul palju suurema mulje, kui suudetakse laulule kaasa elada ega unustata juhiseid, mis sagedasti esinevad laulude alguses, nagu: hoogsasti, innukalt, rõõmsasti, õrnalt, vägevasti, vaimustusega! Selleks edu!

Lõpuks lisan siin laulude valimiku "Kooli Leelost".

A. Pidulikke laule.

1. Hümn.
2. Eesti lipp. Enn Vörk.
3. Eesti mu armas kallid kodumaa.
K. Türrpuu.
4. Eestimaa, mu isamaa. E.A. Schultz.
5. Eesti on me isamaa. Enn Vörk.
6. Hoia Jumal Eestit. J.Aavik.

B. Ühislauluks sobivaid laule.

7. Laulge, poisid, laulge, peiud.
8. Uhti-uhti uhkesti. Eesti
9. Minu veli virvipuu. rahva-
10. Oh seda elu ja õnne. viis.
11. Kuku sa, kägu, kulda lindu.
12. Üles, üles.

13. Elas metsas mutionu. Eesti rahvaviis.
14. Kui Kungla rahvas kuldsel a'al.
K.A. Hermann.
15. Veli, hella vellekene. M. Lüdig.
16. Kas tunned maad. Prantsuse rahvaviis.

C. Laule refrääniga.

17. Tombi Toomas tore mees. J. Aavik.
18. Meie kiisul kriimud silmad. Eesti rah-
19. Kus sa käisid sokukene. vaviis.
20. Süda tuksub tuks-tuks-tuks.
K.A. Hermann.
21. Teistre Tõnul torupill. R. Päts.
22. Lapsed lähme lauluga.

D. Laule muudest iseseisvus-
ajal ilmunud kogudest.

23. Vennad võtkem vahvast laulda.
24. Tulge kokku külalapsed. Eesti
25. Elagu kõik me armsamad aasad. } rahva-
26. Meie härra rikas härra. } viis.
27. Veere, veere, vokitatas.
28. Poiste tants.
29. Täna liugu laseme.
30. Öitse maa ja müha meri. J. Zeiger.

Arvid Randes.

MÕTTEID EESTI KOOLIST PAGULUSES.

Pikkade aastate jooksul, kus oleme eemaldatud oma kodumaast, on eesti kool üle elanud mitmeid arengufaase.

Mäletan kõigepealt esialgset laagrikooli, kus olin õpetajaks ja organiseerijaks koos oma abikaasaga. (Ribbingelund, Ärla). Õpilaste arv oli võrdlemisi suur, - ulatus kuni 50-ni. Kaasa töötasid veel õpetaja Priidu Puusepp ja kirikuõpetaja Peeter Särgava. Tolleaegsed õpilased olid

eranditult kõik eesti koolist tulnud. Eesti keel ja eesti laul oli kõigile omane ja armas. Õppetööd tehti suure usinuse ja armastusega. Lastel puudusid tol ajal küll tarvilised õpikud ja harjutusraamatud, kuid ühte-teist oli kodumaalt lahkumisel kaasa toodud ja need olid üldsusele kasutada. Laagri juhatusel poolt tuldi eesti koolile kõigiti vastu. Meile anti küllaldaselt ja tasuta igasugu kirjutusvahendeid. Anti kooliatlaseid, matemaatika ning rootsi keele õpikuid ja lugemikke, igale vanusegrupile tema võimete kohaselt. Puuduvaid lünki täitis õpetaja elav sõna ja õpilaste hää tahe. Laulu õpetasin hääljärgi - muusikariist puudus. See töö kestis kuni 1945.a. augustikuuni, mil laager likvideeriti. Kõiki ühendas sõbralik koostöövaim ja laagri juhatusel endastmõistetav abistav käsi. Raskuseks oli vaid see, et õpilaste koosseis alatasa muutus laagrist lahkuvate ja uuest juurdetulevate lastevanemate tõttu.

1951.a. sügisel asusin Alingsåsi eesti täienduskooli tööd korraldama ja juhutama, millisel kohal töötan tänaseni (välja arvatud 1955/56. õppeaasta).

Õpilaste sünnipärane koosseis hakkab siin muutuma. Esialgul oli koolis veel neid õpilasi, kes olid ka Eestis koolis käinud või vähemasti Eestis sündinud. Raskusi on olnud segaabiellust lastega, kuna nende keeleoskus on väikene. Palju oleneb siin vanemaist ja kodusest õhkkonnast. Praegugi on täienduskoolis üks õpilane, kelle ema on eestlane ja isa rootslane, kuid oma kirjutamise- ja lugemiseoskusega ei jää see laps teiste hulgas kuidagi tahaplaanile. Õpilaste arv oli meie täienduskoolis esialgul võrdlemisi

suur. Kool töötas kahes grupis, kord isegi kolme õpetaja juhtimisel (Mari Palmisto ja A. Urban). Raskusi on tekitanud kord ühe, kord teise õpiku puudumine, peasjalikult lugemiku alal, kuid neist raskustest on üle saadud hää tahte abil.

Kui ei ole armastust, siis ei saa last kasvatada. Alles vom Kinde aus. Need on juba koolipõlves kuulnud uued mõtted kasvatuses, endise mr. Brown õpetab matemaatikat - Tommile - asemel. Nüüd on need juba noorpõlves kuulnud ja vanad mõtted, kuid siiski ikka jälle uued ja asendamatud. Sellest printsiiibist lähtudes on võimalus üha ja alati põimida lugemiku ihusaid mõtteid armastusest oma vanemate vastu, oma keele ja kultuuri huvisid silmas pidades. On võimalik äratada huvi vanemate kunagise kodu ja kodumaa vastu - otsida kohanimedid maakaardilt - need on käepärast maateaduse ja ajaloo õpikus. Eesti kirjanikke õppides vanemas grupis on võimalik mõnda katkendit ette lugeda või õpilasi vabalt lasta valida, millise eesti luuletaja luuletus neile eriti meeldib. Meeldivused võivad olla ka erinevad. Selleks on õpetajal kasutada ka Soomes ilmunud Winteri lugemik ja teisi kogusid. Vahelduseks laulame: "Kas tunned maad, mis Peipsi rannalt käib Läänemere rannale ja Munamäe metsalt, murult käib lahke Soome lahele", või "Meil aiaäärne tänavas, kui armas oli see" - lauliku mälestusi oma lapsepõlvest - kõik oli oma kodu, oma vanemad ja eriti armsad ka vanaisa ja vanaema, ühine suur perekond. Ka keeleliste harjutuste kirjutamine "Meie emakeele" õpikust ei sünnita erilisi raskusi. See arendab mälu ja mõtlemisvõimet. Vaja on ainult rohkemat selgitustööd üksikute sõ-

nade kohta, sest laste keeleline sõnade tagavara ei ole nii suur, kui eesti koolis oli, ning tihti mõni näiliselt lihtne sõna on õpilasele ilma selgituseta arusaamata. Tunni elustamiseks ja vahelduseks laulame. Tuleb põimida hästituntud laule uutega, et endised ei muutuks üksluiseks ja uute tundmata laulude õppimine liiga raskeks. Pildikesi maateadusest on küllaldaselt eesti lugemiku teises osas. Tänu lugemiku koostaja südamesoojale mentaliteedile ja tükikese autori soojasõnalisele tundelisele kirjeldusele. Ajalugu kipub vähese aja tõttu nagu tahaplaanile jääma. Sobivam aeg eesti ajaloo sündmustega tutvumiseks on Eesti Vabariigi aastapäeva ümbruses, siis on ettevalmistused jõulupuuks möödunud ja kevadise emadepäeva ettevalmistamiseni on veel palju aega. Eesti ajaloo õpik tervikuna on täienduskooli piiratud õppeaja jaoks liiga suur. Sobivuse korral saab ilmeka lugemise vahele põimida mälestusi Eestist ja eesti koolist. Mälestusi oma koolipõlvest, kus õpetaja rääkis, et eesti keel on oma kauni kõlavuse poolest teisel kohal Euroopa rahvaste keelte hulgas, või kui palju aastaid tagasi oma lapsed tulid koju rootsi koolist, siis need jutustasid, kuidas rootsi rektor koolis rääkis, et ilusaim keel Euroopas on itaalia keel ja teisel kohal eesti keel, või jälle imestas - miks teie räägite omavahel rootsi keelt, kuna teie oma eesti keel on palju ilusam. Mäletada aega oma koolipõlvest, kus isegi vahetunnil ei tohtinud õpilased omavahel eesti keelt rääkida.

Koolieas peab laps õppima mitmeid keeli, see on mõistuse ja oskuse arendamiseks

tarvilik. Nii vaene ei ole ükski rahvas ega laps, et ta ei oska oma vanemate armast emakeelt. Ükski inimene, rahvusele vaatamata, ei häbene oma emakeelt rääkida ega õppida ja keegi ei pane pahaks meile, eestlastele, meie kuldse emakeele õppimist. Mida nooruk kasvueas õpib, seda ta kord suureks sirgudes mõistab. Õppige seda nii, et ka teie kord suureks sirgudes võiksite uhkusega öelda: lapsepõlve mägumaalt tõin kaasa eesti emakeele!

Lühikesele täienduskooli õppeajale ja õppetööle järgneb kevadel hümn kodule ja emaarmastusele - emadepäev. Kooli lõpp ja aktus toimub emadepäeval. Emadepäeval on võimalus koolijuhatajal oma päevakohases ja ettevalmistatud kõnes kõiki lühidalt kokku võtta, mis täienduskoolil oli head ja armast ning südantsoojendavat talvise õppetöö jooksul. Avaneb eriti soodne juhus tervele koosviibijate perele teha kultuurilist selgitustööd oma armsa emakeele kasuks. Õpilased deklameerivad, laulavad, mängivad ja näitavad oma võimeid sobival muusikariistal. Mõnel endisel õpilasel on võimalus kaasa aidata viiulil ja klaveril, samuti teevad seda mõned lapsevanemad ja kolleegid. Lõpuks jääb õpetajale ainus võimalus - kõiki tänada.

1. Kui kuninglikult kõläd sa,
Mu kuldne emakeel!
Mis kauges lapsepõlves ju
Ma kuulsin eluteel.
2. Sel keelel ema kiigutas
Mind õhtul magama .....
Sel keelel rääk 'sin eluaeg
Ma armsa isaga.

3. Kui jõuab vaikne suveöö
Ja sume sügise -
On nagu eesti keelega
Mind hüüaks eideke.
4. Ja nagu manitseks ta mind
Sealt haua põhjast veel:
Laps, pea kalliks surmani
S a oma emakeel!

A. Palmisto.

EESTI LASTE SUVIKODUDEST SAKSAMAAAL.

Eestlaste Keskkomitee Saksa Liiduvabariigis on korraldanud laste suvikodusid Saksamaal igal suvel alates 1954. Neist on osa võtnud 100 kuni 120 noort. Vajadus laste suvikodude järele Saksamaal tekkis ajal, kus suur emigratsiooni-laine ülemeremaadesse oli lõppenud ja algas seniste laagrite likvideerimine kusjuures seni laagrites koondatult elanud eesti põgenikud hajutati üle Saksamaa tiheda saksa elanikkonna keskele. Kui senised laagrid, vaatamata oma varjukülgedele, olid kujunenud eesti kultuuri viljelemise keskusteks, kus töötasid eduga hästi organiseeritud eesti algkoolid, gümnaasiumid, rahvaülikoolid jne., siis nüüd paisati perekonnad koos lastega võõra rahva keskele, võõrasse seltskonda ja võõrkeelse tesse koolidesse. Kuna kontakt, arvestamata üksikuid erandeid, kaasmaalastega jäi hõredaks või kadus üldse, siis tekkis paratamatult oht meie kasvava nooruse eestlusele kadumaminekuks. Saksamaa eestlaskond oli küll esimesi, kes kiiresti organiseerisid eesti täienduskoo-

lid, aga need rahuldasiid ikkagi ainult neid lapsi kohtades, kus perekonnad elunesid lähestikku ja laste kokkutulek oli võimalik. Suurem osa lapsi jäi aga eesti keelest ja eesti ühiskonnast eemale, mille tõttu paratamata üleminek saksa seltskonda oli ilmne, eriti neil juhtudesl, kus kodud seda kas soodustasid või sellele erilist tähelepanu ei pööranud.

Nii tuli Eestlaste Keskkomiteel leida abinõusid, milledega sellisele rahvuslikule hädaohule vastu astuda ja päästa mis päästa annab. Sellest tekkiski mõte eesti noori vähemalt kord aastas suuremas ulatuses kokku tuua ja skautide suvelaagrite eeskujul korraldada laste suvikodusid. Mainitud kodudesse tuua lapsi kokku kõigest Saksamaa osariikidest vähemalt kolmeks nädalaks ja püüda sulatada neid ühiseks eesti noorte pereks eestlastest õpetajate-kasvatajate juhtimisel. Saksamaa eesti laste suvikodud ei ole algusest pääle olnud ainult noorte puhkekodudeks, vaid esmajoones suvisteks täienduskoolideks kindla päevase tunnikavaga (3 kuni 4 tundi päevas). Õppetegevust oleme korraldanud kolmes rühmas (algajad, edasijõudnud ja vanim rühm). Peaõhk õppetegevuses on pandud eesti keele õppimisele (kirjutamine ja lugemine), ajaloolle, kirjandusele, maateadusele, eesti laulude ja rahvatantsude õppimisele ja vanimas grupis lisaks muule eesti kodaniku põhiõigustega ja eesti majanduseluga tutvumine ja selle võrdlemine teistes riikides keh-tiva olukorraga.

Muidugi tekib küsimus: kas on õige ja õigustatud, noori, kes terve talve jooksul on olnud tavalise koolitööga koor-matud, puhkuse ajal veel lisaülesannete-

ga koormata? Aastate-pikkused kogemused on aga näidanud, et kui tööd korraldada vaheldusrikaste ja mitte pikalevenivate tundidena, töötavad noored suure huviga kaasa eriti just aine uudsuse pärast. Tingimata peavad gruppidesse kuuluma enam-vähem ühesuguste vastuvõtu-võimetega või edasijõudmistega noored. Selline õppetegevus on veel tänuväärseks päevakava täitmiseks eriti ebasobivate ilmade puhul kui väljas liikumine on takistatud. Võrdluseks oleme katsetanud ka selliste tööpäevadega, mil õppetunde ei ole ja kogu päev on tulnud täita mitmesuguste ajaviidetega, nagu mängud, suplemine jne. Need päevad on kasvatajatele kujunenud kõige raskemateks töö ja tegevuse korraldamisel ja mitte ainult kasvatajatele, vaid ka noortele endile kujunenud probleemiks, kuidas ilma kindlate tööülesanneteta päev rõõmsalt ja otstarbekalt lõpule viia. Sellistel päevadel kuulduv noortelt tihti "nurisemisi" igavuse ja kindla tegevuse puudumise üle ja ikka küsitakse - mida nüüd teeme, kuhu nüüd läheme jne., olgugi et kõik võimalused n.n. suvitamiseks on olemas. See on kujukalt ja veenvalt näidanud, et ainult "söömises" ja "magamises" ja muus sellises ei leia noored tõelist puhkust, vaid teretulnud on ka vaheldumisi vaimne tegevus, mis mõjub kainestavalt, distsiplineerivalt ja tasakaalustavalt aja veetmisel, võimaldades mängu kõrval suurema vaevata ka puuduvate teadmiste omandamist. Pääle õppetunde võib tihti märgata kui suure mõnu ja sisemise andumusega viibitakse vabas looduses ja seda suurima rõõmuga nautides, olgu see siis ujumine, pallimäng või muu tegevus. Oleme oma tööga silma paistnud,

eriti Bad Zwischenahn, sakslastest gümnaasiumi- ja ka algkooliõpetajatele, kes suure tähelepanuga meie kavakindlat tegevust on jälginud ja tunnustades leidnud, et selline ajajaotus vaimseks ja füüsiliseks tegevuseks ongi parimaks puhkeaja nautimiseks, ühtlasi imestades seda viitaalsust ja töötahet, mis meie noortes peitub, võrreldes saksa noortega, kes millegagi ei tegele ja aega vaid puhates veedavad, kuid selle juures teatud loidust ja apaatsust omas olemises näitavad.

Muidugi paneb selline tegevus suuri kohustusi kasvatajatele, kes peavad valvel olema selle eest, et ei sünniks ühelgi alal ülepingutusi, et lapsi ei väsitataks ega vaimset värskust ja töötahet sellega ei halvataks. Kuna ainult ca 50% sellel maal olevatest eesti noortest võib osavõtta eesti täienduskoolide õppetööst ja selle tõttu tööpõld suvikodudes tuttav, siis teistel, kes täienduskooli tööst osavõtta ei saa, on see täiesti uudne ja selle tõttu tuleb suvikodus kõigega otsast alata. Väga piiratud aja tõttu koormab see muidugi üht osa õpilasi tunduvalt enam ja eriti paistab see silma hoolsate ja püüdlikkude juures, kes ka tulemusi näha tahavad ja selle tõttu eriti pingutama peavad. Et luua enam-vähem ühtlast lähtepinda suvikodu õppetöök, tulime mõttele koostada kõigis põhiainetes lühikesed, kuid ülevaatlikud konspektid (küsimuste-vastuste süsteemis) ja need kõigile suvikodu kasvandikele aegsasti koju kätte saata, kus nad kas iseseisvalt või vanemate abiga enne suvikodusse tulekut need läbi töötaksid. Konspekt ei tohi olla pikk, kuid peab olema koostatud küsimuste-vastuste raa-

mes nii, et ta annaks selle läbitöötamisel käsitletud ainek- õpilasele tervikliku ülevaate. 1960.a. suvel moodustati selleks vastav kolmeliikmeline komisjon koosseisus J. Lepik, P. Inari ja V. Kudres. Tööga on jõutud lõpule ja pääle paljudamist saadetakse need Keskkomitee poolt lastele kätte. Kus töötavad täienduskoolid, sääl töötatakse nim. konspektid läbi koolis, täienduskooli puudumisel aga kodus, vanemate või teiste kaasabil. Loomulikult ei saa konspektides venitada vastuseid pikaks, sellepärast on ette nähtud, et kõik küsimused tulevad suvikodus vajaduse piiirides korrata ja läbi töötada. Arvame, et koostatud konspektid võimaldavad õpilastel antud aines ühtlaselt põhiliste teadmiste omandamise ja suvikodus tuleksid kordamisele ja selgitamisele need küsimused, mis oma iseloomult vajavad laiemat selgitamist näidete varal. Loodame, et see kergendab õppetegevust suvikodus ja võimaldab vähendada õppetundide arvu, jättes enam aega vabaks isetegevuseks.

Konspektis ettenähtud õppeaine läbivõtmisele järgneb suvikodu tegevuse viimasel nädalal n.n. katse, mis seisab vastavalt koostatud testide täitmisel, s.o. selles esitatud küsimustele vastamises. Test on koostatud igale astmele eraldi ja sisaldab 30 kuni 40 küsimust läbivõetud õppeainest. Testi täitmiseks on kolm tundi. Senised tulemused on näidanud üldiselt rahuldavaid, aga ka väga häid tulemusi. Puudulikud juhud tulevad järgmisel suvel kordamisele. Testide tulemuste teatavaks tegemine suvikodu lõppaktusel ja vastavate auhindade-preemiate väljaandmine on kujunenud oodatavaks ja põne-

vaks lõppakordiks suvikodu elus. Kogu tegevus ja ühised väiksed pingutused koos kasvatajatega on loonud sellise ühtlase ja vaimselt liitunud ühise pere, kust lahkumine on alati seotud kurbuse ja piisaratega.

Ka Saksamaal on olnud probleemiks, kas võtta suvikodusse ainult neid lapsi, kes oskavad eesti keelt või ka neid, kes keelt ei oska või vähe oskavad, kuid siiski õppida tahavad. Oleme ka sellel alal katsetanud ja vahest isegi väga häade tagajärgedega. Juhul, kus vanemad iga hinna eest soovivad, et laps emakeele omandaks ja ka lapsel endal selle vastu on suudetud huvi äratada, on töö vilja kandnud, nii et kahe kuni kolme suve järele on suudetud õppida mitte ainult kõnelema, vaid ka eesti keeles kirjutama. On esinenud juhtumeid, kus laps suvikodusse tulles keelt ei osanud, kuid kolme aasta järele testi täitmisel tuli esimeste ridadesse, ületades need, kellel keelega kunagi raskusi ei ole olnud. Oleme asunud seisukohale, et iga noort, kelle vanemad või kes ise selleks soovi avaldab, omandada eesti keel ja tulla tagasi eestlaste ühiskonda, tuleb lahke käega vastu võtta. Katsed näitavad, et paljudel juhtumitel on tulemused hääd. Ka ebaõnnestumise puhul oleme siiski oma kohustuse täitnud.

Suvekodud Saksamaal on aastate kestel lahendanud ühe väga olulise, nimelt noorte kasvatajate järelkasvu küsimuse. Oleme kasvandikke, kes on silma paistnud püüdlikkusega ja edukusega õppetöös, korralikkuse ja algatusvõimetega, rakanud suvikodus tegevusse, katseks, abikasvatajatena suuremate kui ka väiksema-

te noorte gruppidega tegelemiseks vanema õpetaja juhtimisel. Aastate jooksul on neist kasvanud lootust- andvad edukad kasvatajad. Sellega oleme Saksamaal oludes lahendanud suure ja muret tekitanud lünga kasvatajate järelkasvu küsimuses.

1961.a. suvel korraldab Keskkomitee kaks suvikodu, ühe Põhja-Saksamaal 8.7. - 1.8.1961. Bockholmis, Saksa CVJM puhkekodu majas Läänemere rannikul ja teise Lõuna-Saksamaal 26.7. - 16.8.1961. Spielbachis n.n. maanoorte puhkekodus. Nendes tulevad esmakordselt rakendamisele eel-pool-nimetatud ja õpilastele kättesaadatud konspektid.

Kokku võttes eelpool-õeldut ja toetudes aastatepikustele kogemustele Saksamaal suvikodude tegevuses peab kinnitama, et Saksamaal on need kujunenud asendamatuiks noorte eestlaste kasvatusasutisteks. See võimaldab suurel hulgal noorte kokkutoomise ja kokkuliitmise ühiseks eestlaste pereks koos rahvustunde äratamise ja veenva kasvatamise võimalustega. Oleme arvamisel, et seda tööd tuleb iga hinna eest jätkata ja kogemustest õppides veel enam selle tegevust täiendada ja mitmekesistada.

Muidugi suureks probleemiks on Saksamaal majanduslikud mured. Suvikodude ülalpidamine maksab palju, ulatudes tuhandesse Saksa markadesse. Oleme, võrreldes teiste maade eestlastega, vaesed ja ainult mõni üksik oleks ehk võimeline neid kulusid kandma. Seni oleme suutnud suvikodude kulud kanda tänu kaasmaalaste ohvrimeelsusele ülemeremaades, eriti aga Eesti Abistamise Komiteele New Yorkis, samuti Austraalias, Rootsis ja Kanadas ning Eesti Abile New York'is. See on kujunenud

rahaliselt väga kalliks eesti noorte tagasiostmiseks eestlusele. Aga kindlasti on see väärtuslikumaks ja hinnatavamaks kapitali investeerimiseks eesti rahvusliku tuleviku ja eesti rahva järelkasvu säilitamise huvides. Tahame uskuda ja loota, et kaasmaalased ka tulevikus meie vastutusrikkast tööd Saksamaa eesti laste suvikodude korraldajana arnastusega toetavad, võimaldades sellega Saksamaa eesti noorte kasvatamise tainelaval veel edukamat edasi töötamist.

J. Lepik.

POLIITILINE ÕPETUS NÕUKOGUDE
KESKKOOLIDESSE ISESEISVA
OPPEAINENA.

Kool ja poliitika on Nõukogude Liidus alati olnud niivõrd tihedasti seotud üksteisega, et nõukogude kool kõigil astmel on täiel määral poliitiline kool, vastandina Lääne-Euroopa koolile. Nõukogudekool on tähtsamaid vahendeid vene kommunistlike parteile, et kujundada uut inimest oma soovide kohaselt. Õppeprogrammide seletuskirjade alusel tuleb kõikide õppeainete õpetajail iga õppetunni ettevalmistamisel silmas pidada, kuidas antud tunni kasutada kommunistliku kasvatuse huvides. Hiljuti peetud Õpetajate Kongressil tuletas Ministrite Nõukogu esimees AMüürsepp eesti õpetajaile omas kõnes "Elada ja töötada kommunistlikult" järjekordselt meelde, et "iga koolitund peab olema ideealine ja kasvatav".

Belmisele lisaks esineb poliitiline õpetus iseseisva õppeainena kõikides Nõukogude Liidu kõrgeimates õppeasutustes, peamiselt marksismi-leninismi aluste ja

poliitilise ökonoomia nimetuse all, kus selleks on ette nähtud iseseisvad, väljaspool teaduskondi asuvad poliitilised kateedrid, mida ei tunne Lääne maailma kõrgeimad õppeasutused.

Vastavalt NLKP Keskkomitee otsusele "Parteipropaganda ülesandeist kaasaja tingimustes" seatakse keskkooli vanema-tes klassides ja kesk-eriõppeasutuste vanematel kursustel järgnevalt 1961/62. õppeaastast alates sisse poliitiliste teadmiste aluste populaarne kursus. See on oluline samm poliitilise õpetuse järjekordsel süvendamisel õppiva noorsoo juures. Senisele igatunnilisele poliitilisele kasvatusesele lisandub ka keskkooli astmel poliitiline õpetus iseseisva õppeainena.

Vastavate ettevalmistustega tehti algust juba möödunud 1959/60. õppeaastal. Vene NFSV koolidest valiti välja viis katsekooli, kus parimate õpetajate juhtimisel hakati katseliselt õpetama uut õppeainet. Katsekoolide hulka kuulusid näitena Moskva 16. keskkool, kus uue poliitilise õppeaine õpetajaks määrati õppealajuhataja P. Nikodinov, ja Leningradi 366. kool, kus sama ülesannet hakkas täitma Vene NFSV teeneline õpetaja M. Ovtšinnikova. Käesoleval 1960./61. õppeaastal suurendati katsekoolide arvu Vene NFSV-s 48-ni, kuna teistes liiduvabariikides katsekoolid puuduvad. Katsekoolide ülesandeks oli uue õppeaine õpetamiseks vajalike kogemuste hankimine.

Kuna ka Eesti osas polnud ette nähtud katsekoole, soovitati äsja peetud Õpetajate Kongressil parimatele õpetajatele omaalgatuslikus korras katsetada poliitiliste teadmiste aluste elemen-

taarse kursuse õpetamisega, lähtudes vene koolide esialgseist kogemustest, et saada kohapealseid kogemusi, mis ei tarvitse ühtuda vene omadega, nagu rõhutati kongressil. Vastavate õppetundide puudumisel soovitati katsetamisel kasutada osaliselt konstitutsiooni tunde, osaliselt klassijuhataja tunde. Tartu Riikliku Ülikooli NSV ajaloo kateeder lubas seejuures abistada õpetajaid, samuti ülikooli poliitilised kateedrid. Kongressil selgus ühtlasi, et eesti õpetajail pole puudust algatusvõimest, kuna juba reas koolides oli tehtud sügisel algust kasutada klassijuhatajate töös uue õppeaine programmi projekti, nagu näiteks Tallinna 7. keskkooli 11. klassis.

Suvel 1961 on kavas kursuste nõol vastavate õpetajate massiline ettevalmistamine. Tulevastele ajalooõpetajatele, ajaloo osakonna üliõpilastele on juba ette nähtud vastav erikursus ülikooli juures.

Suvel 1960 avaldati Vene NFSV Pedagoogika Akadeemia ja NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi poolt laialdaseks arutamiseks "Poliitiliste teadmiste aluste" populaarse kursuse programmi projekt, mille eestikeelne tõlge avaldati "Nõukogude Õpetajas" nr. 28, 9. juul. 1960. Programmi projekt lubab heita täpsenat pilku sellele, mis on uue õppeaine eesmärk ja mida seal kavatakse käsitleda ning õpetada.

Projekti seletuskirja alusel on kursuse ülesandeks "aidata õppival noorsool omandada Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei teooria ja poliitika kõige aktuaalsemaid küsimusi, kujundada noortes marksistlik-leninlikku maailmavaadet, kasva-

tada neid kommunismi vaimus". Kursuse tähtsamaid ülesandeid on "näidata marksislik-leninlike ideede võidukäiku inimkonna praktikas, sotsialismi täielikku ning lõplikku võitu NSV Liidus". Seejuures tuleb "kujukalt näidata sotsialistliku korra ja kommunistliku ideoloogia tohutuid edusamme, nende suurt üleolekut roiskuvast kapitalistlikust korrast ja kodanlikust ideoloogiast, näidata Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei innustavat osa, veenvalt jutustada kommunistlikust ühiskonnast kui kõige paremast ja õiglasemast ühiskonnast maailmas".

Poliitiliste teadmiste aluste õppimisega kavatakse lõpetada põhiliselt kooliõpetuse kõigi aastate jooksul toimunud õpilaste kommunistliku maailmavaate kujundamine. Teda õpitakse pärast ajaloo programmi läbivõtmist, et õpilastel oleks vajalik ettevalmistus selle kursuse teadlikuks ja põhjalikuks onandamiseks.

Kursuse programm on ühine keskkoolidele ja kesk-eriõppeasutustele ning koosneb üheksast teemast sissejuhatuse kõrval. Kursuse läbitöötamiseks on eraldatud keskkoolides 70 ja kesk-eriõppeasutustes 90 õppetundi. Kursuse sisu tutvustamiseks olgu toodud mõned teemad näitena.

1. teema. Marksism-leninism - kommunismi ehitamise teoreetiline alus. Seejuures tuleb anda mõiste marksismist-leninismist kui maailma ümberkujundavast teadusest.

7. teema. Kahe süsteemi võistlus, NSV Liidu ja teiste sotsialistliku leeri maade rahuarmastav poliitika. Rahuürituse, demokraatia ja kommunismi vältimatu võit kogu maailmas. Selle teema käsitlemisel tuleb rõhutada kapitalismi ajaloo-

liselt paratamatut hukkumist.

8. teema. Kommunistlik partei - kommunismi ehitava nõukogude ühiskonna juhtiv ja organiseeriv jõud. Selle käsitlemisel kriipsutatakse alla, et kommunistliku partei edu alus on ustavus parteile.

9. teema. Kommunism - kõige parem ja õiglasem ühiskond maailmas. Seejuures soovitatatakse esile tõsta, et kommunistlik ühiskond on ühtlasi ka ühiskondliku arenemise kõige parem ja kõige progressiivsem aste ja veelkordselt et kommunismi võit kogu maailmas on vältimatu.

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, kelle käsul uus poliitiline õppeaine viiakse kõikidesse keskkoolidesse ja keskeriõppeasutustesse üleliiduliselt 1961. aasta sügisel, loodab, et sel teel süveneb õppiva noorsoo ideeline kasvatus ja et "õpilased kogu partei poliitikat täielikult mõistaksid ja teadlikult võitleksid selle elluviimise eest".

Teodor Künnapas.

ROOTSI KOOLI PEDAGOOGILINE PALE.

A. Kajassaar.

Kokkuvõtte õpetajate ja noortejuhtide kursustel peetud ettekandest .

Meile on osaks antud elada suurte murrangute, ümberhindamiste, otsingute ja uusloomingute ajajärgul. Sellest suurest ümberkorraldusest on haaratud kogu tänapäeva kultuurimaailm. Kõik, mida inimkond aastatuhandete jooksul on loonud, on asetatud otsekui suurde sulatusahju, kust nii kompetentsed kui mittekompetentsed kujundajad oma tegevuseks toorainet am-

mutavad.

Siin ei ole mitte ainult tegenist ühiskondlikkude, poliitiliste ja majanduslikkude uudisnormidega, vaid ka üksikisik on rohkem kui kunagi varem kistud kaasa kogu oma igapäevaste rõõmude ja muredega. Seega ka psühholoogia, teadusharu, mis käsitleb inimhinge, on saanud uusloomingu objektiks. Klassiline psühholoogia, mis tugeneb ideedele Platoni päevilt ja kindlasti veel enne teda, on paljude hingeteadlaste poolt täiesti kõrvale heidetud. Terve rida uusi psühholoogilisi teooriaid on püstitatud. Osa nendest on võistlejate poolt juba jalge alla tallatud, kuid suurem osa püsib endiselt areenil ja võitleb üldise tunnustamise eest. Esineste hulgast võiksime nimetada behaviorismi, inimese välistele avaldustele ja käitumisele tugenevat psühholoogiat (Watson), kujundite psühholoogiat (Wertheimer, Koffka, Köhler) ja õpetust neelte ühtlusest (Hartshorne, Larsson). Teiste hulgast võiksime esile tõsta tegurite analüüsi (Spearman, Thurstone), mis inimhinge, eeskätt intelligentsi, jagab matemaatiliselt eri teguriteks ja hingelist tervikut vaatlleb kui nende tegurite koostööd. Siis austerlase Freudi rajatud psühhoanalüüsi, mis suguelu ja alateadvuse esitab esiplaanile. Tema kaasmaalase Adleri individuaalpsühholoogia, mis Nietzsche ja Vaihingeri ideid edasi arendades tugineb eeskätt fiktsiooni, kompensatsiooni ja eesmärgi motiividele. Saksalase Kretschmeri karakteroloogia seab inimhinge avaldused seosesse kehaehitusega. Lõpuks ei saa mainimata jätta ulatuslikke uurimusi massipsühholoogia alal. Viimasega on koolitöös märgatavaid kokku-

puuteid, eriti suurte koolide juures, kus huvialalised ja muud õpilaste grupeeringud aina suuremat osa hakkavad etendama.

Kuna kool ei ole ühiskonda juhtiv, vaid seda teeniv tegur, siis tuleb koolil ennast kohandada ühiskonna nõuetele. Ajaloo taustal vaadatuna on kool võrdlemisi konservatiivne. Seda pilti ei suuda muuta ka üksikud pedagoogilised suurvaimud, kes teatavate ajavahemikkude järgi on tõusnud juhtivate isiksuste hulka. Nad vaid eranditena aitavad tõendada üldist reeglit.

Kuidas on siis Rootsi kool ennast kohandanud või kavatses kohandada temale usaldatud tänapäeva ülesannete täitmiseks? Ajalooliselt on Rootsi koolil närgatavalt ühiseid jooni Eesti kooli arenguga, eriti siis, kui kaasa arvata meie muukeelse aadli ja linnakodanluse jaoks juba keskajal tekkinud koole. Kirik mängis nii siin kui seal domineerivat osa. Tõeliste rahvakoolide areng on võidelnud samade muredega kui meiegi rahvakool, kui mitte arvestada meile pealesurutud võitlust venestamise ja saksastamise vastu.

Oma arenguteel ja eriti viimaste aastakümnete kogemuste alusel on Rootsi kool administratiivselt jagunenud kaheks: Rahvakool ja kõrgemad koolid. Mõlenate koolide jaoks on eraldi seadused, niisamuti juhtkond. Viimane on küll praegu koondatud, kuigi eriosakondadena, ühisesse Koolideülemvalitsusse. Selline jaotus on põhjustanud erinevad õppe- ja kasvatus-töö meetodid. Erinevuse tendentsi on suu-
rel määral soodustanud õpilaste vanus (puberteet kõrgemates koolides), erinevus kooli struktuuris (üldine ja valikkool) ja eesmärgis (üldine haridus, ettevalmistus kõrgeale õppeasutusele). Nüüd käi-

vad laiaulatuslikud katsed rahvakooli laiendamiseks kõrgemate koolide arvel. Uus katsetatav kool haarab senise väikelastekooli, rahvakooli ja reaalkooli. Üldine koolikohustus on määratud 9 aastale. Uue kooli põhialuste hulgas on määravam õpilaste ja vanemate õigus ise valida osa õpetatavaid aineid ja õppetöö tempo (tillvalskola), seniste kõrgemate koolide poolt teostatud õpilaste valiku asemel (urvalskola). Hästi kavandatud ja kõiki-de poliitiliste parteide poolt heaks kiidetud katsed uue kooliga algasid kümne aasta eest. Nüüd on juba umbes 1/3 üldisest õpilaste arvust seotud katsetaamisega ja uue kooli lõplik elluviimine teostub lähemal aastail.

Kuigi uus kool on alles katsetamise viimases järgus, nõjustab see juba suurel määral üldist õppe- ja kasvatustööd. Eriti veel selle tõttu, et uue kooli kujundamisel arvestatakse ühiskonna tänapäeva nõudeid kasvatuse ja hariduse suhtes. Selle uue suurehituse tellinguilt ringvaadet tehes katsun anda kokkuvõtliku vastuse eelpool toodud küsimusele.

Kasvatuse- ja õppetöö on seatud samaväärseiks. Kool peab pakuma sobiva miljöö õpilaste igakülgseks arenguks nii füüsiliselt kui psüühiliselt. Eriti rõhutatud on demokraatlik, sotsiaalne ja nende piirides individuaalne kasvatus. Rassi, rahvuse, usu, maailmavaate, soo jne. erinevused ei või esile tulla kui takistavad tegurid. Kool moodustab seega silla üle piiride ja tõkete. Õppeainete ülesandeks on peale teadmiste andmise veel tähelepanu ja otsustamisvõime arendamine, loova tegevuse soodustamine, ideeliste väärtuste respektierimine j.m. Individu-

aalse kasvatuse võiks jaotada järgnevat-
tesse alaliikidesse:

1. laitmatud töösätted, 2. kooselu ja
koostöö normid, 3. vastutustunde arenda-
mine, 4. majanduslik kasvatus, 5. füüsi-
line kasvatus ja 7. esteetiline kasvatus.

Eeltoodud põhimõtete piirides on koo-
lil ja õpetajail suhteliselt vabad käed
oma töö kavandamisel ja läbiviimisel ning
õpilaste ettevalmistamisel tänapäeva komp-
litseeritud ühiskonna liikneiks. Samuti
on õpetajail vabad käed kooli ja kodu va-
helise kontakti loomisel, arendamisel ja
kasutamisel. Lastevanemate koosolekud on
soovitatud, kuid ei ole kohustuslikud.

Õppenõukogu õigused ja kohused on
vastava seadusega kindlaks määratud. Se-
nistes algkoolides puuduvad õppenõukogud
meie mõiste järgi. Selle ülesanded on
jaotatud klassijuhataja ja kooli juht-
konna vahel. Tulevases ühtluskoolis on
õppenõukogu mõeldud rohkem koondava ja
nõuandva kui otsustava instansina. Meie
koolihoolekogu ülesanded on jaotatud
klassijuhataja, koolijuhtkonna ja koha-
liku koolivalitsuse vahel.

Kasvatustöö tuleb rajada klassikol-
lektiividele. Klassi solidariteedist
lähtudes tuleb õpilasi korraks kutsuda
ja nende arengut juhtida. Sama kehtib
distsipliini loomisel üldiselt. Mitmel
juhul on õpetajad, kes kas hoolimatusest
või kogemuste puudusel ei ole arvestanud
klassi kui kollektiivi, on sattunud ras-
kesse olukorda. Klassi kui tervikut võib
nii kasvatuse kui õppetöö huvides jaota-
da väiksemateks gruppideks (gruppunder-
visning, Eesti koolides vaba töö toimkon-
nad). Erandjuhtudel võib õpetaja selle
juures suurenenud töökoormuse eest lisa-

tasu saada. Katsetatavas ühtluskoolis on seesugused grupid saanud permanentseiks. (tillvalsgrupper) ja nende suuruse alanääraks on määratud 5 õpilast. Seal saavad ka õpetajad grupiga töötamise eest täieliku töötasu.

Õppeainete metoodilisel käsitlemisel on õpetajail algkoolides vabad käed. Õppeainete ulatus on aga seadusega kindlaks määratud. Senistes kõrgemais koolides on ka õppeainete metoodiline käsitlemine teatava piirini korraldatud. Erinevused koolitüüpide vahel on tingitud asjaolust, et algkoolides on kehtiv klassisüsteem ja kõrgemais koolides ainesüsteem õppetöö jaotamisel. Liiga suured erinevused õppeainete metoodikas võivad ainesüsteemi juures muutuda takistavaks, eriti kui sama ainet õpetavad samas koolis mitu õpetajat. Koostööd koordineerib vastava aine õpetajate koosolek. Uues ühtluskoolis jääb tõenäoliselt kehtima alam- ja keskastme klassisüsteem ja ülemastmes, mis võtab üle praeguse reaalkooli, ainesüsteem.

Õpilaste teadmiste kontroll ja hindamine teostatakse algkoolis klassi õpetaja poolt. Kirjalikkude ülesannete osa teadmiste hindamisel on tähelepanuäratavalt suur. Need ülesanded koostavad õpetajad ise või siis kasutavad vastavate kirjastuste poolt koostatud ja paljundatud ülesanded. Neljanda ja kuuenda klassi lõpetamisel peavad õpilased emakeeles ja matemaatikas õiendama Koolide Ülemvalitsuse poolt standardiseeritud ja koolidele kättesaadetud katsed (standardprov). Sama kehtib ka katsetatava ühtluskooli alam- ja keskastme kohta.

Kõrgemais koolides ja ühtluskooli ülemastmel teostatakse teadmiste kontrol-

li väga rangelt ja nõudmised teadniste kvaliteedi suhtes on suured. Siin toimub õpilaste selekteerimine intelligent-si tasene alusel. Tuumainetes (keeled, matemaatika) on poolaasta jooksul 3 kirj-
jalikku, väga rangelt valvatud, kontroll-
tööd (schemabundna skrivningar). Üht-
luskooli ülemastme n.n. praktilistes
klassides on mainitud kontrolltööd ker-
gemad ja osalt mõeldud vahendina õpilas-
te huvipiirkonna määramiseks.

Hinnangud õppeainetes paneb vastav klassi- või aineõpetaja. Õpetaja poolt pandud hinnangud on lõplikud ja neid ei saa ükski kõrgem instans muuta. Õpilas-
te üleviimine klassist klassi on algkoo-
lis klassiõpetaja ülesanne, kõrgemates
koolides ja ühtluskooli ülenastnes ot-
sustab selle klassi õpetajate koosolek.
Järeleksamid on lubatud ja neid kasuta-
takse tihti.

Õppevahenditega on koolid enanalt jaolt hästi varustatud. Uusi ja väga so-
bivaid õppevahendeid tuleb iga aastaga juurde. Eraettevõtted võistlevad nende konstrueerimisel ja valmistamisel. Vii-
masel ajal on turule ilmunud Läänesaksa päritoluga õppevahendeid õige suurel määral.

Koolis kasutatavad õpikud peavad olema heakskiidetud sellekohase valit-
suse poolt (Läroboksnämnd). Nende kir-
jastamine on aga eraettevõtluse käes. Tugeva võistluse tõttu on õpperaamatute hinnad mõõdukad. Tulevase ühtluskooli jaoks õpperaamatute koostamiseks ja kir-
jastamiseks teevad nii autorid kui ka kirjastused suuri pingutusi. Selle tule-
musena on juba rida päris sobivaid õpi-
kuid leidnud tee katsetuskoolidesse.

Nagu igal maal ja igas koolis nii kaasub ka Rootsis koolitööle mitnesuguseid raskusi. Põhjusi selleks on palju. Osa nendest on üldise iseloomuga, teist osa võib vaadelda kui selle maa onapära. Üldise iseloomuga raskuste hulgas on põhjapanevad õpilaste isiklikest tegureist tingitud intellektuaalsed ja emotsionaalsed erinevused. Kõrbed ja tõekspidanised on muutunud ja muutuvad ka ühiskonna kõige väiksemas rakukeses - perekonnas. Senised normid ei mõju enam elu korraldavaina. Otstitakse uusi. Lapsed ei saa seepärast koldult seda tuge, mida kasvav ja arenev isiksus vajab. Eriti puberteedi ajajärgus vajab laps rangelt järjekindlat juhtinist. Seda aga ei suuda kõikuv kodu enam anda. Sellest tingituna on õpilaste hulgas teatav osa agressiivseid, neurootilisi ja ebakindlaid, kes ei suuda ennast koolitöö juures küllaldaselt kontsentreerida. Nii saavad intellektuaalsed ja emotsionaalsed vildakused arenemiseks uut hoogu. Siia lisandub veel selle maa onapärana vääär arusaamine n.n. "vabast kasvatuses" (O. Neille j.t.). Paljudes perekondades on lapsevanemad moderniseerimise tuhinas või siis mugavusest tingituna "vabastanud" nii ennast kui ka lapsi tülikast kasvatuses. Püüdes tõsta majanduslikku standardit, töötavad väljaspool kodu enamasti mõlenad abielupooled ja lapsed jäävad järelvalveta. Tung lõbustuste järele viib vanemad peale päevatööd kodunt välja. Nii on lapsed päevad otsa tänavaelu ja liigse taskuraha kiusatuste objektid. Eeltoodud ja teised takistavad tegurid mõjustavad märgatavalt koolielu, eriti distsipliini.

Kool püüab siin tekkinud lünki jõudu-
mööda täita. Vahendid selleks on aga eba-
küllaldased. Paremaid tulemusi on annud
isiklik kontakt tuge vajavate õpilastega.
Usalduslik vahekord õpilaste ja õpetaja-
te vahel on saanud kooli üheks alustalaks.
Karistuse ja keelu asenele on tulnud nõu-
anne ja õigele teele juhtimine. Ühtlus-
kooli sisseviidud kutsenõuande kaudu on
eelnimetatud saanud eriti laia ulatuse.

Õpilaste huvikohane juhtimine ja gru-
peerimine koolis aitab ühtlasi tasandada
väljaspool kooli tekkivate n.n. "gängide"
mõju kooliealisele noorusele. Koolis tek-
kinud grupid hoiavad kokku ka väljaspool
kooli, eriti kui selleks on loodud vasta-
vad eeldused kodu, kooli ja ühiskonna
koostöös.

Kokkuvõttes võiks öelda, et rootsi
kool on heade traditsioonidega ja tugev
kool. Ajajärgu iseloomust tingitud häi-
rivad puhangud ei suuda seda pilti muuta,
kuigi väljastpoolt nähtuna nende efekt
on tähelepanu äratav. Need on kui õletu-
li, mis küll korraks leegitseb, aga pea-
gi vaibub ilma kasu toomata ja kahju te-
kitamata.

Käesolev kokkuvõtlik ülevaade ei
suuda anda põhjalikku pilti rootsi kooli
tänapäeva palgest. Aeg ja ruum ei ole lu-
banud üksikasjade juures peatuda. Peale-
gi on kool praegu suures ümberkujundami-
se ajajärgus. Tänapäeva koolimuredest on
kirjutatud rida teoseid, mis kokku moo-
dustavad keskmise raamatukogu. Ajakirjan-
dus ja raadio on pikema aja jooksul koo-
li jaoks palju ruumi ja aega lubanud.
Vaidlustes on esile toodud nii võorusi
kui ka vigu. Kui tulevikus võimalusi lei-
dub sellel ainel sõna võtta, siis ehk on

juba võimalik anda ülevaadet kuidas praegu katsetatav ja lähemal ajal elluviidav ühtluskool on temale pandud lootusi täitnud. Loodan, et teiste ühtluskoolide hulka on siis ka tee leidnud eestikeelsed ühtluskoolid Rootsis.

ÕPETAJATE-KASVATAJATE JA NOORTE- JUHTIDE ÕPPEPÄEVAD HOLLANDIS.

Eestlaste Keskkomitee Saksa Liiduvarariigis korraldas 2. jaan. kuni 8. jaan. 1961 täienduskoolide, pühapäevakoolide, suvekodude õpetajate-kasvatavate ja noortejuhate õppepäevad. Õppepäevad toimusid Oldebroeki linnas, Hollandis. Õppepäevade majanduslikud kulud kattis Oldebroeki Rotaryklubi liikmeskond, Hollandi Eesti Seltsi esinaine pr. Vilna Belinfante tänuväärusel ja energilisel vahendusel. Sõidukulud osavõtjatele Saksamaalt tasus Eestlaste Keskkomitee. Õppepäevade organiseerijaks ja juhatajaks oli täienduskooli õpetaja-juhataja Jaan Lepik Oldenburgist.

Õppepäevadest osavõtjaid oli kõikidest Lääne-Saksamaa osariikidest ja ka Hollandist. Osavõtjate arv oli piiratud 20 inimesega, tegelikult oli 22 osavõtjat. Õppepäevade ülesandeks oli anda juhiseid ja teadmisi laste ja noorte õpetamiseks-kasvatamiseks täienduskoolides ja suvikodudes, selgitada vajadust noorte koondumiseks Eesti noorte organisatsioonidesse, äratada ja süvendada noorte õpetajate-kasvatavate järelkasvuisamaaarmastust, rahvuslikku kohuse- ja vastutustunnet oma rahvuse ja emakeele säilitamiseks paguluses ning äratada

võitlustahet ja usku kodunaa vabastamisvõitluseks.

Õppepäevade tegevus toimus kindlaks määratud päevakorra alusel, mille juures päevane tegevus, alates hommikuse äratamisega kell 07.00 ja lõpetades öörahuga kell 22.30, oli täpselt kindlaks määratud.

Õppepäevad avas Keskkomitee esimees E. Reisenberg, pöördudes lühikese tervituse ja tänuavaldusega Rotaryklubi juhatuse poole, kelle kelle külalisteks meie oline. Vastuseks, tere tulemast, ütles Rotaryklubi president Dr. Kapteija, avaldades tõsist headmeelt, et nende küllakutse on lahkelt vastuvõtnist leidnud, soovides jõudu ja edu õppepäevade hääks kordaninekuks. Hollandi keeles ütles tervitusi eestlaste pere ninel pr. Belinfante. Lauldi Eesti ja Hollandi hümne. Esimene tööpäev algas Eesti ja Hollandi lippude heiskanisega ühisesse nasti, liipulaulu saatel.

Loengutega esinesid:

Pealektorina esines insp. mag. Herman R a j a m a a, Stokholmist (10 tundi), kes oma loengutes käsitles noorte hingeelu arengut, rahvusliku kasvatusesüsteemi ja täienduskooli-noorterühma metoodikat. Ettekanded olid väga huvitavad, hästi ettevalmistatud, põinitud elavate ja huvitavate näidetega, mis haarasid kuulajaid vaimustusega, nii et iga järgnevat loengut oodati suure huviga.

Pärja I n a r i (2 tundi) refereeris Henrik Visnapuu kui suure luuletaja elust ja tööst. Ettekanne oli põinitud katkendite lugemisega Visnapuu töödest ja luuletuste deklameerimisega Edda ja

Erik Schneideri, Ivika Ots'a, Ruta Onni ja Velly Kerjan'i ettekandes. Ettekanne viis kuulajad sellesse vaimumaailma, milles elas ja töötas meie suur luuletaja. Skm. Ülo S e m m e l (3 tundi), kõneles skautlikust liikumisest kui noorte liikumisest üldse ja selle eesmärkidest noorte kasvatamisel. Skautliku töö ja tegevuse mõttest, selle alustest ja eesmärkidest, Skaudi töötuse ja Skaudi Käskude mõttest ning organisatsioonilisest ülesehitusest Eesti skautluses.

Domine Z e v e n b e r g e r, Hollandi noorte pastor (2 tundi), kõneles noorte kasvatamisest Hollandis, isetegevusest noorte organisatsioonides, nooremas ja vanemas grupis, suvilaagrite korraldamisest ja noorte endaalgatusliku tegevuse arendamisest noorte laagrites (saksa keeles).

Kol. L. J a k o b s e n (4 tundi), käsitles Eesti Vabadussõda kui sajandite eest alustatud võitluse jätkamist eestluse ja eesti rahva vabaduse eest. Kõneleja tõi veenvalt esile kangelaslikke võitlusmomente vabadussõja lahingutes, kaugelt arvuliselt ülekaalusoleva, vaenlase vastu ja kirjeldas Vabadussõjast osavõtnud koolipoiste sangarlikke tegusid, mida kuulati suure tähelepanu ja elamusega. Edasi andis kõneleja ülevaate meie tänapäeva poliitilisest olukorrast, tuleviku väljavaadetest, olukordade võimalikest kujunemistest rahvusvahelises elus ja selle võimalikest tagajärgedest, luues elava pildi tänapäeva olukorrast rahvusvahelises elus, milles meil kõigil tuleb oma võitlust kodumaa vabastamiseks jätkata.

E. R e i s e n b e r g (1 tund), rõ-

hutas ona ettekandes organiseeritud ühtehoiu vajadust paguluses ja hoiduda igast killustavast tegevusest, mis ainult halvab eesti pagulasgrupi tegevust Saksamaal. Selgitas Keskkomitee haridusosakonna tegevust ja ülesandeid Saksamaal, andes samas ülevaate Keskkomitee rahvuskultuurilisest tegevusest Saksamaa eriolukorras.

Õhtupoolikud ja õhtud (niivõrd kui leidus aega) kasutati koori- ja rahvalaulude sanuti rahvatantsude õppiniseks, hr. Edgar Pent'i (laul) ja prl. Lilian Jensen'i (rahvatants) juhtinisel.

Õppepäevad lõppesid lõppaktusega, kus õppepäevade juhataja tegi kokkuvõtte tehtud tööst ja selle tulenustest. Täna eestlaste Keskkomitee ninel lektoreid õpetlike ja hästi õnnestunud ettekannete ja nähtud vaeva eest, ninetades selle juures iga lektorit ja tema panust eraldi. Tõsist tänu avaldas juhataja pr. Vilna Belinfante'le tema siira väsimatu kaasabi ja vahenduse eest võprade leidmisel Hollandis, mille tõttu tekkis võimalus õppepäevade korraldamiseks. Igale lektorile ja pr. Belinfantele anti kimp tulpe. Väike mälestusese õppepäevadest osavõtjate poolt anti hr. mag. Rajanaale, Rotaryklubi juhatusesele ja pr. Belinfantele. Lilli anti ka õppep. juhatajale.

Täna des kõiki õppepäevadest osavõtjaid pinge- ja tulemusrikka töö eest lõpetas juhataja õppepäevad Eesti hümni ga, mille järele lauldi Hollandi hünni.

Päale aktust korraldas Oldebroeki Rotaryklubi liikneskond koos perekondadega õppepäevadest osavõtjaille piduliku vastuvõtu Oldebroeki linna noodsas ja mugavas koosviibiniste saalis. Õppepäe-

vadest osavõtjaist moodustatud laulukoor ja rahvatantsurühm kandis ette koori- ja rahvalaule ja rahvatantse. Ettekanded, vaatanata lühikesele ettevalmistusele, õnnestusid hästi. Kõik esinejad olid rahvarõivais. Ülimalt sõbralik ja tujuküllane koosviibimine koos jalakeerutusega kestis keskööni.

Kokkuvõttes võib ütelda, et õppepäevad õnnestusid kõigiti hästi ja olid sellest osavõtjaile tänuväärseks võimaluseks teadmiste omaniseks ja juhiste saamiseks, täiendus- ja pühapäevakoolides, suvikodudes kui ka noorterühmades töötamiseks. Õpetajate järelkasvu vajaduse tõttu liigenas tulevikus on Saksamaal viinastel aastatel, eriti suvekodudes, püütud leida noori, kellest on loota tulevikus õpetajate järelkasvu. Suvekodus on neid eduga rakendatud tegevusse, andes nende juhtida suuremaid või väiksemaid noorterühmi mitnesuguste tegevusaladega. Tulenused selle juures on olnud täiesti rahuldavad. Tuleb aga silmas pidada, et kõik noored on oma hariduse saanud saksa koolides ja nii ei ole midagi inestada, kui tuntakse end töö juures ebakindlana ja ei juleta end täiel määral usaldada. Nendele tublidele eesti noortele on eriti vajalik selliste õppepäevade korraldamine, et anda neile teoreetilisi üldteadmisi ja praktilisi näpunäiteid noortega eesti koolides töötamiseks. Kui õppepäevade lektoriteks on hääde teadmiste ja kogemustega inimesed, siis on tulenused silnaga nähtavad, nii nagu seda tõendasid õppepäevad Hollandis. Keskkomiteel on kindel kavatsus selliseid õppepäevi korraldada ka tulevikus, et ette valmistada Saksamaal kasvavale eesti noortele

hädavajalikku õpetajate-kasvatajate järelkasvu.

Jaani Lepik.

PILK PRANTSUSMAA KOOLIKORRALDUSELE.

Prantsusmaa kooli alus ja põhi on 1884. aasta kooliseadus. Sunduslik koolikohustus on maksev 6-14 eluaastani kõiki laste kohta. Selle täitmist nõutakse valjult. Kui laps lõpetab algkooli enne 14. eluaastat, peab ta haridust jätkama mõnes kõrgemas koolis sunduslikult, kuni ta vanuse tõttu koolikohustusest vabaneb.

Algkool on kuueklassiline. Klasside ninetused:

- 1 ettevalmistav kursus
- 2 algkursust
- 2 keskkursust
- 1 ülem kursus

Algkoolile järgneb nelja-aastane täienduskool, mis aga ei ole sunduslik. Ettevalmistajaks algkoolile on väikelaste kool (lasteaed), kus õpivad 2-6 aastased lapsed. See ei ole sunduslik. Peale avalikkude algkoolide on katoliiklikud ja protestantlikud algkoolid. Avalikud algkoolid on tasuta, peale selle antakse lastele tasuta õpperaamatud ja õppevahendid, kuna katoliiklikkudes ja protestantlikkudes koolides on õppenaks. Programm on kõikides koolides ühtlane. Usuõpetuse asjas on algkool neutraalne, avalikkudes koolides usuõpetust ei ole, kuid kool ei ole ka vaenuline usuõpetuse suhtes, ühel päeval nädalas on jäetud mõned tunnid vabaks usuõpetuse korraldamiseks neile, kes seda soovivad. Usulistes koolides esineb usuõpetus õppeainena.

Maksimaalne õpilaste arv klassides on 40, minimaalne - 25, kuid esinevad ka erandid. Kuna Prantsusmaa on võrdlenisi tihedalt asustatud, siis ei ole eriti suurt tarvidust klasside ühendamiseks komplektideks, siiski esineb neid väikestes küladest ja mägismaal. Ühendada võib maksimaalselt kolm klassi. On kavatsus pikendada koolisundust kahe aasta võrra, kuid selle teostamise aega on raske ette näha.

Koolide ülalpidamisest võtavad osa riik, departemang ja omavalitsus, siia kuuluvad muuseas ka õpetajate palgad. Uute koolimajade ehitamise kuludest kannab riik 75%, omavalitsus - 25%.

Ühiskoolid esinevad ainult maal ja väikestes linnades, kuna suuremates linnades on lahuskoolid. Suuremate koolide juures on korraldatud eriklassid nõrgaandelistest lastest jaoks.

Õpetajate ettevalmistamiseks on n.n. "Écoles normales" nelja-aastase kursusega. Igas departemangus on üks vastav õppeasutus meestele, teine naistele. Õpetajate arv vastab üldiselt nõuetele, mõnes departemangus on väike ülejääk õpetajatest, mõnes väike puudujääk, mis loob teatud tasakaalu. Õpetajate palgad kõiguvad 30.000 - 70.000 frangi vahel kuus. Vanusetasu astmeid on seitse. Prantsuse õpetaja tõendusel on siinsed õpetajate palgad väiksemad kui teistes maades Euroopas. Õpetajad on ühinenud sündikaatidesse. Viimastel aastatel on nad ka streiki proovinud; kord on streik kestnud 8 päeva, käesoleva aasta kevadel 1 päev. Üks kord aastas korraldatakse õpetajate üldkoosolek, harilikult oktoobris-novembris.

Koolide järelevalve kuulub koolide

inspektoritele, iga maakonna kohta üks. Inspektori järelevalvele kuuluvad ainult algkoolid. Eelkooliealiste laste õppeasutiste tööd juhib ja jälgib naisinspektor, iga departemangu kohta üks. Peale selle on eri-inspektor ametis, kes juhib noorsoo-organisatsioonide tööd ja täiskasvanute haridusala, iga departemangu kohta üks. Noorsoo-organisatsioonide alal paistavad silma skaudid ja spordiühingud, eriti elab tegevus areneb suvevaheaja koloniides. Suvevaheaeg kestab 2 1/2 kuud, jõuluvaheaeg 10 päeva, ülestõusmispühade vaheaeg - 15 päeva.

Kooli toetavad ja abistavad majanduslikult lastevanemate ühing ja komitee ning koolisõprade selts. Koolide õppevahenditega varustamine on väga nitmekesine, eriti silmapaistev on koolikinode ja raadio-aparaatide rohkus koolides, nende õppetööks kasutamine on väga sage-dane.

Karistusabinõud koolis võivad olla ainult pedagoogilised, kehaline karistus on keelatud.

Keskkoolid on kahte tüüpi: 1) lütseumid, mis vastavad meie humanitaar-gümnaasiumidele ja 2) kolledžid - umbes meie reaalgümnaasiumid. Keskkoolid on kuueklassilised, kõige noorem klass on VI klass, kõige vanem - esimene. Viina-ses, s.o. I klassis jagunevad õpilased sektsioonidesse oma valikainete koha-selt, on näit. filosoofiline, matemaati-line ja keelte sektsioon. See on suureks kergenduseks sisseastumisel ja tööl kõr-gemates õppeasutistes. Keskkooli sisse-astujaile korraldatakse eksamid, alg-kooli lõpetamine ei anna õigust keskkoo-li sisseastumiseks. Õppimine keskkoolis

on tasuta samuti kui algkoolis, kuid omal kulul tulevad muretseda õpperaanatud ja -vahendid, mis algkoolis antakse tasuta. Keskkooli õpetajailt nõutakse ülikooli haridust. Õpetaja loetakse pensioniõiguslikuks, kui ta on teeninud 25 aastat ja 55 aastat vana. Soovikorral võib ta ametisse jääda kuni 60-aastani, ainult erandjuhtudel kuni 62 eluaastani.

Esimeseks võõrkeeleks keskkoolis on inglise keel, teiseks saksa keel, peale selle õpitakse veel itaalia ja hispaania keelt eriti. Lõuna-Prantsusmaal nende maade piiriarsetes rajoonides. Võõrkeelseid kooli ja kultuur-autonoomiat Prantsusmaal ei ole; mõned erandid võivad olla koolide alal Pariisis.

Peale üldhariduslike koolide on muidugi suur hulk tehnilisi ja ametialalisi keskkooli.

Prantsusmaal on 17 ülikooli. Üleilmse kuulsuse on kõrge teadusliku taseme tõttu on võitnud Sorbonni ülikool Pariisis, mille tõttu ta on muutunud oma üliõpilaste rahvusliku koosseisu tõttu otse rahvusvaheliseks, seal leidub üliõpilasi kõikidest maadest. Tähelepanu väärib ka Montpellier ülikool eriti oma arstiteaduse fakulteedi poolest, mis on kuulus nii Prantsus- kui ka välismaal, eriti asumaades. Ajalooliselt on ta tähtis selle poolest, et ta on vanim ülikool Euroopas. Juba 10. sajandil asutati siin tolleaegsete teadusmeeste poolt "arstiteaduse kool", millest 13. sajandil kujunes välja "Universitas medicorum", millele peagi lisandusid õigusteaduse ja kunstide osakond.

Moodsate voolude ja kooliuuenduse ideede alal väärib tähelepanu käesoleval

ajal koolinees Freinet. Tema põhimõtteks on vaimse isetegevuse arendamine, õpetaja annab motiivi, õpilased peavad seda arendama ja süvendama peaaesjalikult raamatukogu kaudu; ja see kõik tuleb teha kirjalikult. Õpetaja viib, näit. õpilased ühe ajaloolise mälestusnärgi juurde, nilledest Prantsusmaal ei ole puudust, annab õpilastele väikse seletuse, mille alusel tuleb koostada ajaloolise sündmuse kohta üksikasjalik kirjeldus raamatukogu kaudu. Samuti rõhutab ta kooli ajakirja ja koolidevahelise kirjavahetuse arendamise tähtsust.

Pedagoogilistest ajakirjadest on üks vanimaid ja kõige rohkem loetavamaid "Manuel Général". See on õige praktilise iseloomuga. Ta annab palju huvitavaid näiteid teatud programmi osa läbitöötamiseks kõigis aineis ja klassides algkooli jaoks. Samuti annab ta palju lisapalasisid õppeaine vastu huvi tõstmiseks.

M. Ulk.

MUUSIKAST SYDNEY EESTI

TÄIENDUSKOOLIS.

Nagu meile üldiselt on teada, leidub igas koolis muusikahuvilisi lapsi, mille tõttu tekib vajadus anda neile võimalusi endid muusikaliselt arendada, kas üksikuna või pillide grupi koosseisus. Selline vajadus kerkib esile ka meie täienduskoolides.

Kuna täienduskoolides on lapsed võrdlenisi noored ja et muusikariistu koolile nende kalliduse tõttu ei ole võimalik soetada, siis ei saa instrumentaal-muusi-

ka alal midagi erilist ette võtta, vaid tuleb piirduda sellega, mida üksikud muusikaandelised lapsed kodus on õppinud ja millega nad siis koolis pidulikkudel sündmustel esineda võiksid. Et aga laste muusika huvi laienas ulatuses siiski rahuldada, tuleks otsida mingisuguseid lihtsanaid võimalusi ja see võiks olla vilespilli ja ksülofoni näol.

Vilespill, inglise keeles recorder, on oma mängimise lihtsuse ja hinnalt kättesaadavuse tõttu laialdaselt kasutamist leidnud Austraalia koolides, kust ta ka meie täienduskooli üle on kandunud ja siin kasutamisel juba mitmeid aastaid. Ta pole iseenesest midagi muud, kui pikk vile, millele on kaheksa auku või sõrmulist sisse lõigatud. Kui kõik need augud sõrmedega kinni katta, saane kõige madalana tooni - C ja auke kord korralt vabastades saane heliredeli. Oma hääleulatuselt küünivad vilespillid üle kahe oktavi.

Vilespill iseenesest on üks vanemaid muusikariistu. Ta oli eriti populaarne Händeli ajastul, kes oma sonaatides vilespilli osi kirjutas, kuna flööt hiljem vilespilli välja tõrjus. Samuti esineb Hamletis vilespill mänguriistana laval.

Vilespille on valmistatud neljas suuruses ja nimelt sopranile, altile, tenorile ja bassile. Soprani pill on hinnalt kõige odavan, kuna aga järgmised on juba kolm kuni künne korda sellest kallimad. Selletõttu on tulnud piirduda ainult sopran-pilliga, mida on koolile ostetud vajaduse järele. Paljud lapsed omavad aga isikliku pilli. Repertuaariks on kasutatud peamiselt eesti rahvaviise või

tantse, mis on kohandatud mõnikord kas kahele või kolmele häälele. Mängu huvi tõstniseks aitab tunduvalt kaasa kui ettekanne toimub klaveri saatel. Vilespillide harjutused toimuvad tavaliselt peale õppetöö lõppu. Harjutuse kestvus on kuni pool tundi. Kuna lapsi õppetöö lõppedes meelitab kojumine, siis peavad vilespilli mängijad eriti tugevalt oma alasse kiindunud olema, et peale teisi veel kooli jääda. Iga mängija omab noodivihu, kuhu on sisse kirjutatud tenale vastav lugu. Enne tegelikule mänginisele asumist võetakse läbi lühike noodiõpetus algelisel kujul. Selleks saab iga õpilane aluses heliredeli tabeli ühes vastava noodi ja sõrmeasetamise kujutamiseks. Nii võib hää tahtmise juures juba mõne kuuga nii kaugele jõuda, et õpilane vastava noodi pilli peal üles leiab. Nooditundmine kergendab tunduvalt hilisemat koosmängu õppimist. Vilespilli harjutamine toimub aga peamiselt kodus ja nii selgub varsti, kellest on loota muusikameest ja kellest mitte.

Vilespilli mängijate arv on olnud väga kõikum. Kõige rohkem on olnud neliteist ja kõige vähem viis, mis teeb protsentuaalselt vastavalt kaheksa kuni kakskümmendviis protsenti õpilaste üldarvust. Mis puutub laste vanadusse, siis praktika on näidanud, et paremad "mängumehed" kujunevad siiski peale kümnendat eluaastat.

Teise pillina on kasutamisel ksülofon, mis on vilespilliga hinnalt võrdne ja oma mängimise lihtsuse tõttu kergesti õpitav eriti neile, kes juba õpivad või kavatsesvad klaverit õppida. Nii on meie koolis väga populaarne ksülofoni trio, kes nii kooli pidudel kui ka suvilaagri-

tes väga edukalt on esinenud.

Nagu juba eelpool tähendasin vilepil-
li kohta, on see hinnalt kättesaadav, ker-
gesti õpitav ja omab küllaltki meeldiva
toonit, mille tõttu võib seda täiendus-
koolidele eriti soovitada. Ta aitab kaa-
sa tõsta laste huvi muusika vastu ja kät-
teõpitud lood kaunistavad koolipidude pro-
grammi. Samuti on ta ka nõnuseks neele-
lahutuseks nii mängijaile kui kuulajaile
ühistel väljasõitudel ja suvilaagrites.

E. Rajaloo.

Pilk minevikku

ESIMESED LOODUSLOO ÕPIKUD.

Kui C.R. Jakobson andis eesti koolile
esimesed ajakohased lugenikud ("Kooli lu-
gemise raamatu" I - III) ja maateaduse
õpiku ("Veikese Geograafia ehk Maade tead-
mise käsiraamatu"), siis Juhan Kunder
(1852 - 1888) koostas esimesed loodus-
loo õpikud, millel oli ka oluline täht-
sus väljaspool kooliklassi, sest looduse
teaduse laialilagunemisega said põllupi-
dajad, karja- ja kalakasvatajad, metsa
pidajad, ühe sõnaga öeldud, terve rahvas
elust suuremat magu, töös kergemat tegu
ja vaimu elus suuremat rõõmu" (Valgus"
nr. 50 - 1886).

Kunderi esimene loodusloo raamat
"Mõnda loodusest ja täädusest" I ilmus
aastal 1876. Kolme aasta pärast järgnes
raamatu teine osa. Mõlemad ilmusid ano-
nüümselt. See uus õpik oli juba samm
edasi Põlva pastori J.G. Schwartzi 8-jä-
lise "Koli-ramatu" mant, mille kolmanda

("Õppetus Jumala loomadest", 1853) ja kuuenda osa ("Visika", 1855) autor pühendas loodusteadusele.

Suureks edusammuks loodusteaduse õpetamisel eesti koolides oli juba "Looduse õpetus. Koolmeistritele, koolidele ja iseõpetuseks kirja pannud J. Kunder." See õpik ilmus kolmes osas aastail 1877-1885. Esimeses raamatus ("Elajate riik) käsitleb Kunder zooloogiat, teises botaanikat ning kolmandas geoloogiat ja mineraloogiat. Ilmumata jäi "Looduse õpetuse" neljas osa - "Veikene keemia õpetus." Samuti jäid ilmumata ta "Agronoomia õpperaamat" ja "Mesinduse õpperaamat." Küll aga ilmus aastal 1879 kokkuvõtlik "Veikene looduse õpetus", mille kohta "Perno Postimehes" (nr. 5 - 1879) öeldi, et "see raamat on väga osavaste kirjutatud ja iseäranis veel selle poolest tähtjas, et kenad pildid õpetust elustavad."

Kunderi õpikute väärtuseks oli asjaolu, et neis lähtuti kohalikest oludest ja tingimustest. Võõramaa taimedest ja loomadest kõneldakse lühidalt, sest rõhk asetatakse neile looma- ja taimeliikidele, mida õpilased kohtasid oma koduümbruses.

Kunderi loodusloo õpikud olid üle 30 aasta eesti koolides kasutusel. Veel aastal 1910 ilmus ta "Looduse õpetuse" esimene osa täiendatuna ja parandatuna uues trükis. Paranduste teostajaks oli J.V. Veski. Samuti oli suur tähtsus Kunderi populaarteaduslikel loodusloo töödel, milledest üks tähtsamaid "Maakera elu ja olu" (1878). Teistest töödest väärivad veel märkimist "Lindude elu" (1880), "Mõnest meie maa kihvtisest taimest" (1883), "Taimede elust" (1884),

"Tubak kui himuasi ja õnnetus inimestele" (1887) ning "Linnu muna" (1888). Kõik need "lood ja ülevaated" on kirjutatud rahvalikus keeles ja enamikes neist peetakse silmas ka eesti põllumehe vajadusi.

Kunderi töö kooli- ja populaarpedaagiliku kirjanduse soetamisel ei piirdu ainult loodusteaduste valdkonnaga, vaid ta kirjutab ka vene keele õpiku ja annab pärast Jakobsoni surma täiendatult ja parandatult välja ka eesti omaaegse parima õpiku: C.R. Jakobsoni "Kooli lugemise raamatu" I osa. Sellega tagas Kunder Jakobsoni väärtusliku lugemiku kasutamise venestusaegses koolis. See kõik on küllaldane alus, et M. Vares võis oma kõnes Kunderi haual ütelda: "Aga kõige pealt on ta meie noore sugu kasvatamise eest eeskujulikult hoolt kandnud, teades, et selles rahvuse kõige kindlam olu ja elu päris põhi on."

L. Lumiste.

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU TEGEVUSEVALJAJADELT.

Kongressid Hollandis.

Suvel 1960 õpetajate maailmaliitude kongressid toimusid Amsterdamis, kus aastal 1926 loodi ka Algkooliõpetajate Maailmaliit (=IFTA) kui esimene ülemaailmne kooliõpetajate kutseorganisatsioon. Kui tookord selleks ühinesid 16 maad, siis nüüd kongressidest Amsterdamis võtsid osa juba 74 maa õpetajate organisatsioonid, nende hulgas ka täieõigusliku ja igati võrdse liikmena Eesti Õpetajate

Keskühing. Kokku kuulub Õpetajate Maailmaliitu (WCOTP -sse) ligikaudu 3 miljonit õpetajat, nende hulgas ka oma ühingute kaudu 503 eesti õpetajat. Amsterdumis esindasid Eesti Õpetajate Keskühingut WCOTP (Õpetajate Maailmaliidu) kongressil õpetajad L. Lumiste ja E. Saluveer ning IFTA (Algkooliõpetajate Maailmaliidu) kongressil õpetaja L. Lumiste, kes Eesti esindajana kuulub praegu ka IFTA eksekutiivi (juhatusse). Keskkooliõpetajate Maailmaliidu (FIPESO) kongressil Eestil puudus Amsterdumis esindaja.

Algkooliõpetajate Maailmaliidu kongressil, mis järjekordselt oli juba 29-as ja millest võttis osa 24 maad, käsitleti algkoolile lisanduvate täiendusklasside küsimust (õppe- ja kasvatustööd neis klassides) ja õpilaste kirjavehetust rahvusvahelises ulatuses; Õpetajate Maailmaliidu kongressil noorte tervishoidu - ja üldse tervishoiuküsimusi - koolis, ning FIPESO kongressil neid välismõjuseid, nii positiivseid kui ka negatiivseid, mis kujundavad noorest inimese. Samuti leidsid rõhutatud tähelepanu kutseküsimused, kasvatuse kaudu rahvaste lähendamise ja rahvusvahelise koostöö küsimused ning noorte kasvamine vabadeks kodanikeks. Selles osas võeti vastu resolutsioon, milles nõutakse, et kõik õpetajad töötavad omas koolis ja omas rahvuslikus ühiskonnas mitte maailma rahvaste lahutamiseks ja lõhestamiseks, vaid nende ühendamiseks UNO ideede vaimus, mille juures nende ideede levitamisel koolid on tuletornid, mis näitavad õiget teed. Lisaks haridus ja kasvatus peab vastama rahva tegelikele vajadusile (õppekava ei tohi olla

utoopia), ta peab olema kättesaadav kõigile (kogu maailma ulatuses) ja kõigil peavad olema selleks võrdsed õigused. Et see sünniks, peab kool mõjutama avalikku arvamist.

Kirjavahetuse osas, mis võimaldab noorte lähenemise ja soodustab võõrkeelte õppimist, nõuti, et iga maa õpetajate keskorganisatsiooni juurde loodaks vastav keskus (nn. informatsiooni- ja konsultatsiooniteenistus), mille ülesandeks kirjavahetuse võimaldamine, koordineerimine ja vahendamine. Eesti osas see ülesanne võiks kuuluda Eesti Õpetajate Keskuhingu juurde loodud Täienduskoollide Keskusele.

Peale pedagoogiliste küsimuste on peaaegu tavaks, et igal aastal õpetajate maailmaliidu kongressil kerkib teravalt päevakorda ka Ida ja Lääne koostöö küsimus. Juba kaks aastat tagasi WCOTP kongressil avaldati soovi, et Õpetajate Maailmaliidu juhatus looks vastava komisjoni, kes astuks samme, et saavutada kontakt ka kommunistlike maade õpetajate organisatsiooniga või vähemalt nende maade organisatsioonide liiduga (FISE-ga). Et kaks aastat kestnud läbirääkimised ja katsed kontakti loomiseks pole annud tulemusi, Prantsusmaa, Inglismaa ja Itaalia esindajad soovitasid, et kongress avaldaks laimust WCOTP juhatusesele ja vastavale vahenduskomisjonile. Lääne-Saksamaa, Eesti ja Malaka esindajad näitasid ja tõestasid, et koostöö kommunistlike maadega ei ole üldse võimalik ja mõeldav - ning see ei teostu ka tulevikus. Euroopa väikeriikide ja värviliste rahvaste häältega lükati laimuseavaldus tagasi, mille juures värvilised kongres-

sil veel eraldi rõhutasid, et lääne abi arengumaadele on tõeline, Nõuk. Liidu oma aga ainult paberil eksisteeriv.

WCOTP kongressil, mis oli järjekordselt kaheksas ja millest suvel 1960 võtsid osa 74 maad, pedagoogilise teema käsitlemisel nõuti, et kõigile noortele tuleb võimaldada vaba ja tasuta arstiabi ning soe lõunasöök, samuti tuleb kindlustada õpetajaile laitmatu tervis. Lisaks nõuti, et õpetajate ettevalmistamiskavas ühe tähtsama ainena eksisteeriks ka tervishoiu-kasvatus ja moodne toitlusõpetus ning et iga viie aasta järele korraldataks õpetajaile täienduskursused koolitervishoiu ja noorte toitlustamise alal. Ka jõuti kongressil otsusele, et praegu maailmas esinev "pooltugev noorus" on vaimne haigus, mille esinemist soodustab kõiki rahvaid vapustav poliitiline elu ning moraalselt ebaterve ajajärk.

Et luua kommunistlikele maadele kindel sillapea WCOTP-s, Ida-Saksamaa esitas Amsterdami kongressile sooviavalduse: astuda WCOTP liikmeks. See sooviavaldus lükati Lääne-Saksamaa nõudel tagasi, sest ainult Lääne-Saksamaal on õigus esindada saksa õpetajaid. IFTA kongressil võeti vastu otsus, milles protesteeriti selle vastu, et paljudes maades määratakse kasvatus- ja hariduskorraldused ilma õpetajaid konsulteerimata. Samuti protesteeris kongress idas valitseva ja säält levitatava diktatuuri vastu, mis ei võimalda kogu maailma ulatuses noorte kasvatamist vabaduse vaimus. See protest otsustati saata kõigile riigipeadele ja valitsustele üle terve maailma.

Ülevaate eesti õpetajate tegevusest

vabas maailmas ja meie eksiil-eesti koolisüsteemist esitas Amsterdumis õpetaja L. Lumiste, kes sellega koos käsitles ka praegust sunnitööle sarnanevat riiklik-parteilist koolisüsteemi Nõuk. Eestis. Soomlasi nii IFTA kui WCOTP kongressil esindasid Helsingi koolide inspektor Walter Erko ja Soome algkooliõpetajate Liidu sekretär Meeri Päivänsalo. Kommunistlikest maadest õpetajate maailmaliitude kongressil viibisid ainult Jugoslaavia esindajad.

WCOTP esimeheks valiti ühel häälel inglise õpetaja Sir Ronald Gould (endine), Euroopa-ruumi rahvaste esindajaks üks meie kindlamaid sõpru, schweitsi õpetaja Theophil Richner (endine). Algkooliõpetajate maailmaliidu presidendiks valiti taas inglise õpetaja prl. Winnifred Cleary ja peasekretäriks schweitsi õpetaja Robert Michel (endine). Järgmine WCOTP kongress otsustati korraldada Indias (New Delhis), kuna järgmine IFTA ja FIPESO kongress peetakse Iisraelis. Aastal 1962 kõik kolm kongressi peetakse jälle koos Euroopas ja nimelt Stokholmis.

Kongressid Amsterdumis, mis kestsid kokku kümme päeva, toimusid juulikuu lõpul ja augustikuu algul. Kongressi ajal korraldati ka rida väljasõite ja vastuvõtte: Hollandi Õpetajate Liidu poolt Volendamis, Rotterdami linnavalitsuse poolt Rotterdumis, IFTA ja FIPESO kongressile Amsterdami linnapea poolt Amsterdumis ja WCOTP kongressile Hollandi haridusministri poolt Riigimuseumis, milledest võtsid osa ka Eesti delegaadid. Selle uue statuudi kohaselt, mis kongressidel kinnitati, on nüüd Eestil nii IFTA-s kui WCOTP-s kaks häält.

L. Lumiste.

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU 1960.

AASTA TEGEVUSE ARUANNE.

1960. aasta kulges Eesti Õpetajate Keskühingu elus katkematu tegevuse tähe all. Väliskontaktide alal väärib esijoones märkimist meie esindajate Leho Lumiste ja Enn Saluveeri kaudu osavõtt IFTA ja WCOTP kongressidest Amsterdamis 27. juulist - 8. augustini ja kus Eesti Õpetajate Keskühing valiti IFTA juhatusse. Eesti Õpetajate Keskühingu volinikuna kuulub IFTA juhatusse Leho Lumiste.

Hõimutöö ja isiklik kontakt soome õpetajatega ja nende organisatsioonidega on olnud teiseks tähtsamaks välistegevusalaks. 4.-5. jaan. 1960 Helsingis Soome Õpetajate Liidu poolt korraldatud 10. kultuurpäevadest võttis osa Eesti Õpetajate Keskühingu esindajana esimees H. Rajamaa. 5. märtsil toimus Stokholmis Eesti Majas eesti ja soome õpetajate ühine koosviibimine, millest 38 soome õpetajat osa võttis ja kus juhataja Udo Juno esines ettekandega Stokholmi Eesti Algkooli 15-aastase tegevuse kohta. Küllalistele anti soomekeelsed kirjalikud ülevaated Stokholmis olevate eesti koolide - algkooli ja gümnaasiumi üle. Soome õpetajate täienduskursusest Helsingis 7. - 15. juunini võttis osa õpetaja H. Kirikmäe.

Üksikute ühingute tegevusväljalt väärib erilist väljatõstmist Kanada Eesti Õpetajate Ühingu poolt välja antud ja pr. Helene Johani toimetatud koguteos "Kodu ja laps. Mõtteid kasvatusprobleemidest." See on saavutus, mis väärib tõsisist ja laiemat tähelepanu ja mille levitamisele nii õpetajate kui ka laste-

vanemate hulgas peaksid kohapealsed ühingu-
d tõsiselt kaasa aitama.

Juba eelmistel tegevusaastatel kesk-
ühingu töökavades seisnud soovitus õpe-
tajate ja lastevanemate koostöö kohta
teostus Stokholmis 22. novembril, kus
dr. Marie Kleitsmann kõneles kasvatusras-
kustest tänapäeval.

Ilmus Eesti Õpetajate häälkandja
"Bülletään nr. 9.

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU

1961. a. TEGEVUSKAVA.

Jatkata eesti õpetajate koondamist
oma organisatsioonidesse.

Eesti Õpetajate Keskühingu juures
töötava Eesti Täienduskoolide Keskusele
kaasaaitamine ja vastavate majanduslike
võimaluste hankimine täienduskoolidele
vajalike põimikute väljaandmiseks ja le-
vitamiseks.

Aktiivselt kaasa aidata eesti koo-
lide säilitamisele, laiendamisele ja
suurendamisele.

Kaasa aidata õpetajaile ja noorte-
juhtidele täienduskursuste korraldami-
seks Rootsis ja mujal. Olla abiks täien-
duskoolidele uue õppekava koostamisel.

Korraldada pidulikum õpetajate kök-
kutulek Eesti Õpetajate Keskühingu 10-
aastase tegevuse tähistamiseks 25. juu-
nil Stokholmis seoses eesti 4. üldlaulu-
peoga ja sellele koosviibimisele kutsu-
da õpetajaid ka väljaspoolt Rootsit ja
Soome õpetajate esindajaid.

Jatkata ühenduse pidamist teiste
maade ja rahvusvaheliste õpetajate kesk-
organisatsioonidega ja oma esindajate

kaudu osa võtta IFTA ja WCOTP kongressidest Israelis ja New-Delhis, 18. Põhja-maade Koolikongressist Kopenhaagenis ja Baieri Õpetajate Liidu 100. tegevusaasta juubelist.

Jatkata koolide ja õppetöö olukorra kujunemise jälgimist okupeeritud Eestis.

Jatkata koostööd senisel eeskujul üksikute maade opetajate organisatsioonidega.

Välja anda "Bülletään" nr. 10.

ESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU NÕUKOGU KOOSOLEK.

Esti Õpetajate Keskühingu Nõukogu koosolek toimus 24. aprillil 1961.a. Stokholmis, Drottningatan 85.

Koosolekul kinnitati juhatuse poolt esitatud tegevusaruanne 1960.a. kohta. Kassaaruanne 1960.a. kohta kinnitati tasakaalus kr. 645:25. Revisjonikomisjon esitas oma revideerimisprotokolli, millest nähtus, et Eesti Õpetajate Keskühingu asjaajamine on täiesti korras.

Määrati kindlaks liikmemaks 1961.a. Eesti Õpetajate Keskühingu osas endiselt kr. 3:50 suurusena iga liikme kohta. Abielupaarid, kus mõlemad pooled õpetajad, kokku kr. 5:-).

Võeti vastu 1961.a. tegevuskava ja eelarve tasakaalus kr. 655:73.

Valiti üheksaliikmeline juhatus, mis hiljem samal päeval oma koosolekul jagas ametid alljärgnevalt: Esimees - H. Rajamaa, Abiesimehed - E. Roosme, J. Unger-

son. Sekretär - H. Kirikmäe, abisekretär - H. Gustavson. Välissekretär - E. Saare, välissekr. abi - W. Muld. Laekur - U. Juuno, abilaekur - E. Kiiman. Juhatuse kandidaatideks valiti H. Kauri, H. Marand ja E. Karma.

Révisjonikomisjoni valiti L. Mälk, M. Susi ja R. Sepp, asemikuks L. Nerep.

"Bülletääni" pea- ja vastutavaks toimetajaks valiti H. Rajamaa. Liikmeteks H. Kirikmäe, T. Künnapas, W. Muld, E. Saare.

Otsustati korraldada õpetajate koosviibimine ühingu 10-aasta tegevuse tähistamiseks 25. juunil 1961 Stokholmis, võimaluse korral Eesti Majas.

ÜRITUSI 1961.a. SUVEL.

Nagu juba Eesti Õpetajate Keskühingu käesoleva aasta tegevuskavast nähtub, on eeloleval suvel ette näha 2 suuremat üritust.

Käesoleva aasta 11. juunil täitub 10 aastat Eesti Õpetajate Keskühingu tegevusse astumisest. Keskühingu juhatus otsustas nim. tähtpäeva pidulikult tähistada 25. juunil algusega kell 10 Eesti Majas, Stokholmis. Samal ajal Stokholmis toimuva 4. eesti laulupeo tõttu julgeb juhatus loota suurearvulist osavõttu. Üksikasjaline kava selgub hiljem.

8. - 10. augustini k.a. toimub Kopenhaagenis 18. Põhjamaade Koolikongress. Teatavasti Põhjamaade koolikongressid korraldatakse iga 4-5 aasta järel eri Skandinaavia riigis. Viimane, 17. Koolikongress toimus 1957 Helsingis

ja sellest võttis osa ka rohkesti eesti õpetajaid. Viimane Koolikongress Kopenhaagenis toimus aga 30 aastat tagasi - 1931, sellepärast tuntakse kõigis Põhja riikides selle kongressi vastu väga suurt huvi. Nagu eelmistele kongressidele (1948 Stokholmis, 1953 Oslos ja 1957 Helsingis), nii on ka Kopenhaageni kongressile kõik eesti õpetajad tere-tulnud. Osavõtust palume teatada Eesti Õpetajate Keskuhingule aadressil: Drottningg. 85 I Stockholm Va hiljemalt 5. juuniks k.a. Osavõtumaks üksikisikule kr. 20:-, abielupaaridele kr. 30:- tuleb tasuda postgiro kaudu aadressil:

Svenska bestyrelsen för Nordiska
skolmötet

Sjösabrinken 30 II
Stockholm-Bandhagen
Postgironummer 3 83 95.

Talongile märkida ees- ja perekonnanimi, tiitel ja aadress (ka suveadr.)

V.a.

Eesti Õpetaja

Saadame siinjuures Eesti Õpetajate Keskühingu häälekandja "Bülletään" nr. 10.

Eesti Õpetajate Keskühingu 10 a. tegevuse tähistamiseks ja 4. eesti laulupeoga seoses korraldatavast Õpetajate koosviibimisest 25. juunil 1961 kell 10 Eesti Majas, Regeringsgatan 24 Stockholm, loodab juhatus ka Teie osavõtule. Kokkutulekule on oodata esindajaid Soomest ja ametikaaslasid ka väljaspool Rootsit. Kavas on sõnalisi ja muusikalisi ettekandeid ja koosviibimine pidulauas.

Osavõttust palutakse teatada hiljemalt 20. juuniks keskuhingu juhatusel kirjalikult Drottninggatan 85, I, Stockholm Va, või tel. 11 59 78.

Ühtlasi palub E.Õ.K. juhatus rohkearvulist osavõttu Põhjamaade 18. Koolikongressist 8-10. aug. s.a. Osa võtta soovijail tuleb hiljemalt 5. juuniks tasuda postgirosse 38 395. (Vaata informatsioon "Bülletään" nr. 10 lk. 54-55) ja osavõttust teatada keskuhingu juhatusel ülalantud aadressil hiljemalt 1. juuliks.

Eelmistest Põhjamaade kongressidest on rohkesti eesti õpetajaid osa võtnud ja seda loodame ka eeloleva kongressi puhul.

Head edu Teie tegevuses

soovib

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
JUHATUS